

ЕКОНОМІЧНИЙ ЗМІСТ І ПРИЗНАЧЕННЯ ПОДАТКІВ У СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОМУ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ

Туркот І.– ст. 5 курсу, гр. Фзмвн - 51

Науковий керівник – к.е.н., доцент Клівіденко Л.М.

Вінницький навчально-науковий інститут економіки THEU

Ринкові трансформації національної економіки України призвели до великих диспропорцій в економічному і соціальному розвитку адміністративно-територіальних одиниць, істотної диференціації доходів населення та погіршення соціально-економічного становища більшої частини населення країни. Чималу негативну роль у цьому відіграла податкова політика держави, орієнтована на реалізацію своїх фіскальних інтересів.

Особливо гострою проблемою сучасної податкової системи України є оподаткування фізичних осіб. Неправомірне встановлення єдиної податкової ставки на доходи фізичних осіб, вирівнююча система оподаткування майна фізичних осіб поряд з іншими негативними механізмами державного регулювання соціально-економічних процесів сприяли посиленню соціальної нерівності в суспільстві. Вирівнювання при оподаткуванні надмірно низьких і високих доходів, доходів від трудової діяльності та іншої комерційної діяльності, доходів від основної роботи та інших одноразових доходів і низка інших елементів діючої системи прибуткового та майнового оподаткування фізичних осіб порушує класичні принципи податкової системи. Крім того, недоліком чинної системи оподаткування доходів фізичних осіб є її орієнтованість на середнього українського платника податків. У той же час в сучасних умовах спостерігається надмірно висока диференціація доходів і майнового становища фізичних осіб за регіонами, що повинно враховуватися як і в

розвинених зарубіжних країнах при формуванні механізму оподаткування фізичних осіб.

Варто зазначити, що податкові надходження від фізичних осіб є основним джерелом наповнення бюджетів різних рівнів та індикатором якості матеріального фундаменту країни. Тому розвиток діючої системи оподаткування фізичних осіб є об'єктивною необхідністю.

Питання, пов'язані з розробкою теоретичних і практичних засад системи оподаткування фізичних осіб в контексті наповнення місцевих бюджетів, останніми роками перебувають у центрі уваги науковців, працівників органів державної виконавчої влади, місцевого самоврядування, фінансових органів, досліджуються у працях таких вчених економістів, як В. Андрущенко, А. Бодюка, О. Десятнюка, М. Карліна, О. Кириленко, С. Кривенка, І. Луніної, А. Нікітішина, В. Опаріна, К. Павлюк, О. Рябчук, А. Славкової, С. Слухай, О. Сунцової, В. Федосова, С. Юрія та інших.

Протягом значного періоду в історії людства податки виступали потужним важелем впливу як на обсяги, динаміку і структуру виробництва, так і на споживання. Ставши головним методом акумуляції доходів державного бюджету, податки таким чином закріпили за собою також роль основного джерела коштів для фінансування функцій держави та забезпечення її існування як у традиційному, так і у сучасному відношеннях.

Податки пройшли тривалу історію становлення та розвитку, основні етапи якої відображено у табл. 1.

Таблиця 1.

Періодизація етапів становлення і розвитку податків

№ п/п	Період	Характеристика етапу
1.	З часу виникнення людської цивілізації до XV століття	Тимчасовість, непостійність, періодична стягуваність, цільове призначення податків; відсутність фіскальних служб; другорядність податків у складі доходів держави.
2.	XV-XIX століття	Закріплення податків на постійній основі, стягнення на загальні цілі, створення фіскальних служб; другорядність податків у складі доходів держави.
3.	XIX століття і до нині	Перетворення податків на основний доход бюджету та набуття ними регулюючих властивостей відносно соціально-економічних процесів; швидкий розвиток структурованої системи фіскальних служб.

На кожному історичному етапі розвитку суспільства поняття «податки» змінювалося одночасно з розвитком теорії функціонування держави, її завдань, форм існування та методів управління суспільством. Визначення податків доповнювалося певними деталями або ж їх формулювання суттєво відрізнялося від попередніх:

– податки є способом розподілу бюджетних видатків серед індивідумів відповідно до їх можливостей сплачувати податки;

– податки є вилученням грошових коштів, що здійснюється в принциповому порядку державною

владою та передбачає покриття видатків суспільства й розподіл їх між громадянами відповідно до можливостей кожного;

– податки є обов'язковим, індивідуально безеквівалентним платежем, що стягується з юридичних і фізичних осіб у формі відчуження грошових коштів з метою фінансового забезпечення діяльності держави та / або територіальної одиниці.

Загалом податки – це філософське й економічне поняття та одночасно конкретна форма правових взаємовідносин, що закріплюються в законодавчому порядку при наповненні доходами казни держави (бюджету).

Будучи вираженням певної об'єктивно існуючої сфери економічних відносин, податки є економічним поняттям, що має специфічне суспільне призначення – формування і використання грошових коштів держави.

В силу того що податки є частиною фінансів, можна визначити їх як фінансово-перерозподільче поняття, пов'язане з формуванням фінансових ресурсів на стадії розподілу і перерозподілу ВВП.

З точки зору правової природи податки є мірою впорядкування, введення в певні межі майнових відносин учасників суспільного виробництва і держави, тобто це система правових відносин платників податків з державою на основі законності, примусу, безоплатності, тобто поняття «податки» може розглядатися і в юридичному (правовому) аспекті.

Політичний аспект податків полягає у відтворенні системи державної влади, в гармонізації інтересів держави та різних верств суспільства.

Таким чином, податки – це сукупність відносин між державою, суб'єктами господарювання і членами суспільства з приводу безеквівалентного вилучення і привласнення частини доходів державою на законних підставах для здійснення своїх функцій. Податки, незалежно від форми, є примусовою частиною доданої вартості або додаткового продукту, що безповоротно вилучається з національного доходу і багатства.

Література

1. Шмир І. П. Прогресивна шкала податку на доходи фізичних осіб як справедливий регулятор соціально-економічних процесів / І. П. Шмир // Сталій розвиток економіки. – 2013. – №2. – С. 179-184.
2. Податкова система : навч. посібник / В. Г. Баранова, О. Ю. Дубовик, В. П. Хомутенко [та ін.]. – Одеса : ВМВ, 2014. – 344 с.

УДК 349.3.001.7 (477)

НЕОБХІДНІСТЬ І ПРИНЦИПИ ЗДІЙСНЕННЯ ПЕНСІЙНОЇ РЕФОРМИ В УКРАЇНІ

Юхимчук І. – ст. 5 курсу, гр. ФУДвнм-11

Науковий керівник – к.е.н., доцент Руденко В. В.

Вінницький навчально-науковий інститут економіки ТНЕУ

Розвиток України в складних суспільно-політичних обставинах вимагає неухильне виконання державою своїх соціальних функцій, зокрема соціальне страхування та забезпечення найбільш вразливої верстви населення – пенсіонерів. Пенсійна система в сучасному суспільстві відіграє значну соціальну та економічну роль. Тому її надійність є запорукою соціальної й економічної стабільності та потребує постійної уваги з боку держави. Особливе місце у побудові ефективного механізму пенсійної системи займає її реформування та удосконалення.

Пенсійна реформа в Україні покликана змінити баланс економічних і соціальних інтересів у державі, посилити стимули до праці та детінізації заробітної плати, заохочувати заощадження застрахованих осіб на старість, диверсифікувати джерела фінансування пенсій завдяки поєднанню єдиного соціального внеску та обов'язкових і добровільних накопичень.

Завдання пенсійної реформи полягають у наступному [1, с.74]:

- 1) забезпечити справедливу систему розподілу пенсійних коштів;
- 2) створити для громадян можливість накопичувати максимальний розмір пенсії, виходячи із власних доходів;

З наведеного вище слідує, що об'єктом таких відносин є створений в результаті економічної діяльності продукт, який перерозподіляється. На попередній стадії розподілу продукту визначилися доходи основних учасників процесу його створення. На перерозподільній стадії відбувається вилучення частини цих доходів на користь непрямих учасників процесу створення продукту. Таким учасником є держава, яка може не брати прямої участі в продукуванні, однак своєю присутністю створює умови для успішного протікання процесу. Тобто, держава є одним із суб'єктів відносин перерозподілу створеного продукту через податки. Іншим суб'єктом є платники податків, доходи яких власне і підлягають перерозподілу: окремі громадяни, сім'ї, підприємці, підприємства.

Така система суспільних відносин є досить багатогранною: по-перше, за її посередництва здійснюється наповнення державної казни (фіскальна функція податків); по-друге, маніпулювання обсягами вилучення доходів дає змогу державі впливати на економічну активність та соціальне положення інших суб'єктів цих відносин. Разом з тим, відносини між суб'єктами мають бути чітко врегульованими та регламентованими (адже мова йде про вилучення приватних доходів).

- 3) стабілізувати пенсійну систему та гарантувати виплати пенсій на довгострокову перспективу;
- 4) стабілізувати фінансовий стан державного бюджету та бюджету Пенсійного фонду України;
- 5) ліквідувати значний розрив у розмірах пенсій із солідарної системи.

Необхідність проведення пенсійної реформи обумовлена її незадовільною ефективністю через вплив різноманітних чинників [2, с.602]:

- суспільно-політичних: пристосування до умов ринкової економіки та демократичного суспільства, необхідність переходу від державного соціального забезпечення до обов'язкового соціального страхування, формування у населення почуття відповідальності за добробут наявних і майбутніх поколінь пенсіонерів;
- демографічних: старіння населення, зростання навантаження на населення працездатного віку;
- економічних: постійне зростання пенсійних видатків вимагає пошуку нових джерел та механізмів їх фінансування, перетворення тягаря соціальних видатків на важіль конкурентоспроможності інвестиційний ресурс (накопичувальні пенсійні схеми);
- національних: наслідки політичного популізму та фінансово-економічної кризи для пенсійної системи; бідність та нерівність серед пенсіонерів тощо.